

Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Crnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandantov št. 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave št. 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novo mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slovenski narod« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

JIŽNICA

OD TEDNA DO TEDNA

V novomeškem okraju bo nemara 5 komun

Ne bomo razpravljali o vzrokih in pobudah obiska predsednika skupnega odbora ameriških generalstov admiral Radforda na Japonskem, niti ne o njegovi izjavi, da bi bilo dobro vreči na Korejo atomsko bombo. Tokrat ne bomo pisali o političnih viharjih v Srednji Ameriki. Ne utegnemo se za zdaj ukvarjati s potjo turškega ministrskega predsednika Menderesa v Irak in Sirijo. In ker bomo šele na koncu obiska predsednika Tita v Burmi obravnavali pomen le-tega, se bomo tokrat ustavili pri Zahodni Evropi, njenih tegobah, težavah, bojznih in preglavicah.

Ob koncu lanskega leta so se sestali v Novem mestu ljudski poslanci okrajev Kočevje, Crnomelj, Novo mesto in Krško. Namen sestanka je bil razgovor in izmenjava misli o formiranju komun v Dolenjskem. Širši posvet o tem vprašanju je bil tudi na Izvršnem svetu LRS, kjer so zastopniki okrajev z vodilnimi ljudmi v republiki prav tako izmenjali mnenja o tem važnem vprašanju.

Na podlagi teh razgovorov in proučevanja razmer ter pogojev kaže, da bo treba v novomeškem okraju formirati vsaj pet komun, če ne morda šest. Največja komuna bi bila po dosedanjih predlogih novomeška s sedežem v Novem mestu, ki bi obsegala poleg mestne občine še celotno občino Gotna vas, del občine Brusnice, dalje občine Trško goro, Prečno, Mirno peč, Stražo in Dolenjske Toplice. Ta komuna bi šla okoli 26.000 prebivalcev. Edini pomislek je v tem, ker bi bila skoraj prevelika, čeprav prometne in druge prilike narekujejo komuno takega obsega. Možna bi bilo, da bi bila za Stražo in Toplice posebna komuna. Tu bi nastalo vprašanje sedeža. Prav gotovo ima Stražo kot gospodarsko središče večje pogoje za sedež komun, ne bi bil pa ta sedež v primernem teritorialnem središču. O tem se bodo morali pogovoriti volivci teh občin in se tudi odločiti ali za posebno komuno ali za priključitev v novomeško.

Suhokranjska komuna s sedežem v Žužemberku bi obsegala sedanje občine Žužemberk, Dvor, Hinja in Zagradec. Vsekakor bi bilo najbolj prav, da bi celotno področje Suhe krajine spadalo v eno komuno, ker bi bilo tako lažje reševati gospodarski problem tega predela v okviru ene same komun. Naslednja komuna bi bila s sedežem v Trebnjem in bi obsegala poleg trebanjske občine še občine Mirno, Veliko Loko, Veliki Gaber in Dobrič. Dosedanja razprava tudi kaže, da bo

potrebna komuna s sedežem v Mokronogu, ki bi obsegala občine Mokronog, Trebelno in Rakovnik. Peta komuna s sedežem v Sentjerneju naj bi obsegala občine Skočjan, Šmarjeta, Sentjerne in večji del občine Brusnice. Potemtakem bi bilo na območju novomeškega okraja pet komun, če bi se volivci občin Straža in Dolenjske Toplice odločili za svojo komuno pa šest.

To so po dosedanjih razpravah najbolj verjetne oblike bodočih komun v novomeškem okraju, na temelju teh razprav se bodo razvijale nadaljne priprave. Vsekakor bo treba z razpravo in pripravi pohiteti. Poseben pripravljali odbor pri OLO Novo mesto je na prvi seji imenoval komisije za posamezne naloge pri pripravah. Prav tako so pričele politične organizacije z razpravo o gornjih predlogih, končno bode pa bodo imeli zbori voliv-

cev. Če so se dosedaj pokazali pogoji za prej navedenih pet komun (ali šest) z navedbo občin, ki naj bi tvorile posamezno komuno, ni še s tem rečeno, da ne bodo možne manjše teritorialne spremembe. Tako bo možno, da se bodo deli posameznih občin (po možnosti cele katastralne občine, ki jih ne bi kazalo cepiti) zaradi prometnih in drugih upravljalnih razlogov priključile drugim komunam kot večji del občine. Na primer nekateri katastralni deli sedanje občinskega ljudskega odbora Šmarjeta in Skočjan ki bolj težijo v Mokronog, se bodo lahko, če bodo tako odločili volivci, priključile mokronogski komun. Podobno bo tudi drugod.

Razprave o formiranju posameznih komun se je treba lotiti z vso resnostjo. V naprej je treba odločno zavrniti vsako razpravo, ki bi onemogočala ali

otežkočala formiranje komun iz čisto gospodarskih, političnih in kulturno prosvetnih razlogov. Politične organizacije in volivci morajo pobiti vsako reakcionarno parolo, kot se že pojavljajo, češ mi ne gremo v komuno s to in to vasjo zaradi tega in tega, največkrat iz neke stare mržnje med posameznimi veljaki iz te ali one vasi. Široko demokratično v razpravi in odločanju pri formiranju komun bodo skušali razni stari politični spekulantji izkoristiti v svojo korist in vplivati na volivce. To jim je treba v naprej onemogočiti. Prav tako je povsem odveč začeti razpravo o priključitvi sem ali tam zaradi tega, ker je narodni dohodek morda v eni komun veljki kot v drugi, ker bo potrebno še naprej razdeljevanje viškov dohodka na posamezne komune. To nalogo bo imela zveza komun, ali bodoči okraj.

Plodno delo organizacije ZB v Novem mestu

28. decembra 1954 je bil v Novem mestu redni letni občinski zbor Zveze borcev. Ze sama udeležba je bila nekaj izrednega za Novo mesto, saj je bila sindikalna dvorana prepolna za vse, ki so prišli. To je dokaz, da člani pravilno cenijo delo svoje organizacije in da se zavedajo njenega pomena.

Tudi tisti, ki skozi leto niso spremljali dela svoje organizacije, so lahko iz izčrpnega poročila predsednika Janeza Zupančiča spoznali veliko in uspešno delo, ki je bilo opravljeno v preteklem letu. To delo je bilo posvečeno zlasti skrbem za partizanske otroke, katerih je v mestu pod 18 let starosti 57, dalje odkrivanju spominskih plošč in spomenikov ter urejevanju partizanskih grobov, zbiranju zgodovin-

skega gradiva in utrjevanju organizacije. V vsem tem je organizacija dosegla velike uspehe. Manj uspešna je bila skrb za odrasle člane organizacije, pa tudi sodelovanje pri izvenarmadni vzgoji in ideološkem izobraževanju članov. Tudi pri zbiranju zgodovinskega gradiva za izdajo knjige o doprinosu Novega mesta v času NOB, bi morali napraviti več. Zelo aktivno pa je organizacija sodelovala pri vseh proslavah, tako v Crnomlju, na Ostrožnem in pri prireditvah v mestu. Za 40 partizanskih otrok izplačala je organizacija stipendije v skupnem mesečnem znesku 92.000 din. Prav tako je bilo 49 otrok delavnih socialne pomoči. Organizacija ima sedaj 802 člana.

V razpravi o poročilih so člani obravnavali dosedanje delo in naloge organizacije za bodoče, v čemer so člani pokazali enoten pogled na naloge organizacije kot celote in še posebej upravnega odbora. Predvsem je treba nadaljevati z začeti nalogi pri skrbi za partizanske otroke, katerim mora organizacija v celoti nadomestiti starše. Pospešiti je treba zbiranje zgodovinskega gradiva in obeleževanje zgodovinskih krajev. Ker se je dogodilo, da so pri pobiranju članarine posamezniki odklonili plačilo, češ kaj pa imam od te organizacije, je bilo sklenjeno, da se je treba s takimi člani pogovoriti in ugotoviti, zakaj imajo tako mnenje o svoji borbeni organizaciji.

Ziva je bila razprava o predlogu, da bi morala organizacija posvečati več skrbi tudi odraslim članom. Gre za njihovo pravilno zaposlitev, za dodelitev stanovanj in tudi za strokovno izobraževanje. Rečeno je bilo, da posamezna podjetja nimajo pravilnega odnosa do borcev pri zaposlovanju. Zalostna je ugotovitev, da so borci v posameznih podjetjih največkrat samo kurirji ali vratarji, pod krinko strokovne sposobnosti pa se velikokrat zaposlujejo na najbolj odgovorna mesta ljudje, ki nimajo prav nobene politične kvalifikacije ali pa so celo nasprotniki naši družbeni ureditvi. Proti takim pojavom se mora organizacija boriti z vso doslednostjo. Prav tako so tudi primeri, da borci težko dobijo stanovanje. Popolnoma razumejo težke stanovanjske razmere v Novem mestu, zahtevajo pa, da se prošnje rešujejo pri tem najbolj kričeče primere socialnih in zdravstvenih razmer prosilcev. Dan je bil predlog, naj se pri odboru ZB osnuje posebna komisija, ki bo sodelovala pri reševanju prošenj za stanovanja.

Član okrajnega odbora ZB Martin Pavlin je v razpravi načel tudi vprašanje dopolnilnih šol za borce in aktiviste, ki med vojno niso imeli niti možnosti niti prilike, da bi se strokovno usposobili, ker so se takrat borili za skupno stvar, dočim so vsi taki, ki se danes radi proglašajo za nepogrešljive strokovnjake, takrat upognili hrbet pred okupatorjem in se izobraževali. Vsem tistim, ki jim zaradi sodelovanja v NOB ni bilo mogoče nadaljevati strokovne ali šolske izobrazbe, je treba to omogočiti sedaj z dopolnilnimi

mi šolami in tečajji, da bodo lahko zavzeli odgovorna mesta v vseh panogah družbene dejavnosti, kar vsekakor zahtuje.

Potrebno je tudi, so ugotovili v razpravi, več množičnih sestankov vseh članov, na katerih bi se seznanili s splošnim položajem in nalogami organizacije ter se tako ideološko izobraževali. Po tehtni analizi dosedanjega dela in plodni razpravi so bili sprejeti ustrezni sklepi za bodoče delo. Izvoljen je bil nov upravni odbor, ki bo nadaljevalo delo prejšnjega in ga skušal še po-večati, kar pa je v veliki meri odvisno od sodelovanja vseh članov. Več kot doslej, tako je bilo sklenjeno, bo organizacija sodelovala tudi pri izvenarmadni vzgoji prebivalstva.

VREME

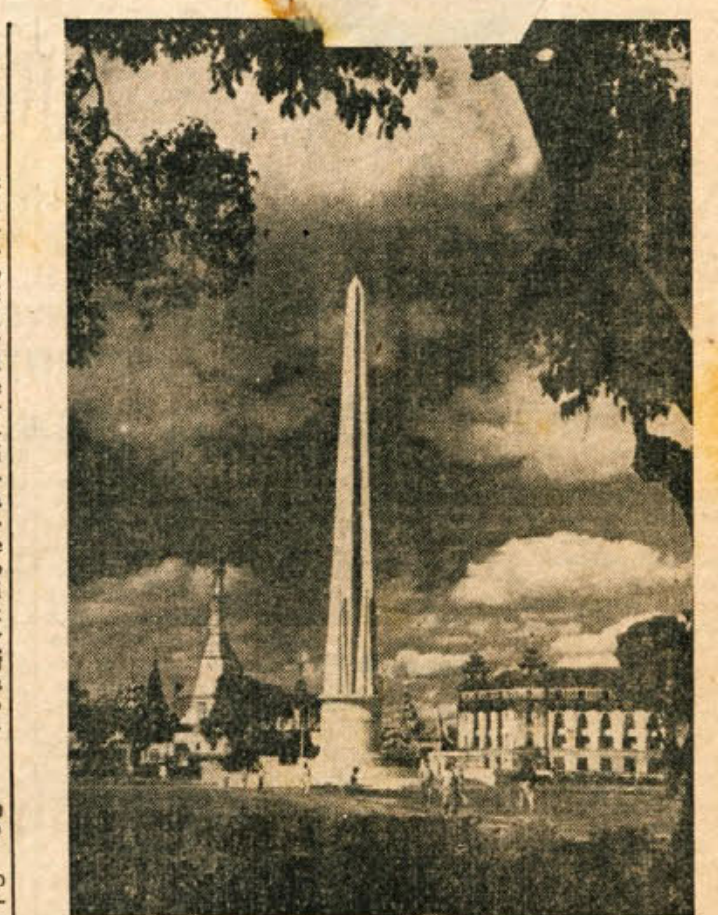
Za čas od 15. do 23. januarja Do konca tedna gostuje padavine, deloma snežne. Prve dni prihodnjega tedna suho z mrazom ponoči, od srede tedna dalje spet nestalno s padavinami in ohladitvijo oziroma nastopom mraza. Konec tedna razjasnitev in močnejši mraz.

Aktivnost sindikalne podružnice kurilnice

Na nedavnem sindikalnem sestanku, ki ga je imel kolektiv kurilnice Novo mesto, so obravnavali razna politična in gospodarska vprašanja. Notranje in zunanje politični pregled je podal tov. Bambič, ki je podčrtal predvsem pomen obiska maršala Tita v Indiji.

Predstavniki Zavoda za socialno zavarovanje tov. Colarič je nato tolmачil nove predpise o socialnem zavarovanju, za kar so člani pokazali veliko zanimanja. V razpravi so postavljali razna vprašanja glede upokojitve železničarjev itd.

Vodja kurilnice tov. Pretnar je podal izčrpano poročilo o samoupravljanju na železnici govoril o objektivnih težavah, ki so se pri železnici pokazale v prvem letu samoupravljanja. V lanskem letu so bili pri raznih železniških kolektivih doseženi prav lepi uspehi, kar je rezultat prizadevanj poedinih kolektivov. V živalski razpravi, ki je sledila, so člani obdelali vsa važna vprašanja, ki zadevajo celotni kolektiv. Poleg tega so se tudi pogovorili o delu občnega zbora sindikalne podružnice, ki bo v januarju. Kolektiv kurilnice moramo posebno pohvaliti, ker je pokazal veliko zanimanje za DPD Svobodo v Bršljunu. V društvu so se vključili vsi člani kolektiva bodisi kot aktivni ali pa kot podporni člani. Vsi so tudi ta-

Z obiska tovarka Tita prijatelj ski Burmi Spomenik neodvisnosti Burmanske unije v Ranguuru

Zaključek gospodinjkega tečaja v Ambrusu

Za zaključek trimesečnega gospodinjkega tečaja v Ambrusu so tečajnice pod strokovnim vodstvom pridelke gospodinjstvo razstavio. Razstava ni bila le lepa za oči, ampak je pokazala tudi uspeh pouka v tečaju. Stevilni obiskovalci so si razstavo nadrobno ogledali in se ob dobi razlagi tečajnic tudi marsičesa naučili.

Razstava je imela več oddelkov. Tako smo videli razstavljenega živila, od katerih bi moralo biti vsaj eno v vseh glavnih obratkih naše hrane. Kejs vse lahko pripravijo gospodinja in kako izdelke okusno opremi, je pokazal drugi oddelk. Tretji je nosil naslov: »Naši otroci — naša bodočnost. Tu smo videli navodila za pravilno opremo dojenčka, igrače, s katerimi naj se otrok igra, pa tudi tiste, s katerimi se zaradi higienskih in zdravstvenih razlogov ne sme.

Razstavljena je bila tudi hrana, ki jo mora uživati otrok, da bo zdrav, in razni sokovi.

Poseben oddelk je bil: Alkoholizem — družbeno zlo. Z napisano besedo je bila izražena škodljivost alkohola. Marsikdo se je ustavil in zamislil ob tehle številkah: namesto 1 litra vina dobis 9 litrov mleka ali 5 kg jabolk ali 6 pomaranč ali 20 kg razstavljeni sadni sokovi, marmelade, kompoti, kajti sadne pižace so uspešna borba proti alkoholizmu.

Lep je bil oddelk za ročna dela — perilo, oblike, bluze in še mnogo vrednih drobnarij, ki naredijo dom prijeten. Nadalje, kako iz starega naredimo novo, potem pranje in sušenje maževe, pripravljane pralnih potrebščin: mila, žolca, pralnih koreninjc itd. Razstava je poudarila obiskovalce tudi o pravilni ureditvi stanovanjskih prostorov, razmestitvi pohištva, posode, orodja in drugo.

Za zaključek tečaja pa so tečajnice pripravile tudi kulturni program. Rečirale so vezano in nevezano besedo, klaskov našega jezika, zapela nekaj pesmi in izvedle tudi prizor iz trpljenja v svobodo.

Ambrušani se toplo zahvaljujejo OLO Novo mesto za izkazano pozornost, da je dal prvi okrajni gospodinjki tečaj pri nas, zahvaljujejo se pa tudi vsem, ki so pripomogli, da je ta tečaj tako lepo uspel.

A. J.

Za zakonito poslovanje

Prejšnji teden je okrajni ljudski odbor Novo mesto organiziral dvodnevi tečaj, na katerega je povabil tajnike in administratorje občinskih ljudskih odborov ter šefe in administratorje okrajnih ustanov. Namen tečaja je bil, da bi se povabljeni seznanili s predpisi, odloki in zakoni, ki urejajo poslovanje tako v administraciji ljudskih odborov kot v poslovanju ustanov.

Kot prvo so na tečaju obravnavali nastavitve, napredovanja, prevzede in nagrajevanje uslužbencev v državni službi. Čeprav imamo pravno urejen sistem, ki točno ureja vsa uslužbenska vprašanja, se prav v tem velikokrat največ greši. Pravni referent OLO

dr. Znidar in tajnik OLO Zvonca Perc sta podrobno razložila ves zakoniti postopek pri sprejemanju, prevzede, napredovanju in nagrajevanju uslužbencev. Prav v personalni službi bi morali še posebno upoštevati zakonite predpise. Navedeni so bili primeri, ko ljudski odbori ali ustanove zaprejšjo uslužbenca brez poizprijenja prošnje s potrebnimi dokumenti in ga plačujejo brez potrditve inšpekcije za plače pri Sekretariatu za gospodarstvo in proračun LRS in okrajne komisije za uslužbenca vprašanja. V hodoče bo treba vsako nezakonitost v personalni službi odpraviti.

V drugem delu tečaja so obravnavali pobiranje in plačevanje taks ter pravilno tekiranje raznih vlog, prošenj in rešitev. Tudi tu je še dokaj zmede in nejasnosti, oziroma nepoznavanja predpisov. Čeprav je na splošno naša administracija v zadnji letih vidno napredovala, a je še vendar dokaj slabega vmes, kar pa je treba odpraviti. Administrativno poslovanje ljudskih odborov ter ustanov mora biti urejeno. To velja posebno sedaj, ko prehajamo na formiranje komun. Komune bodo mogle takoj ob nastanku tudi v administraciji pravilno posloovati, če bo v redu zaključena in predana administracija sedanjih občinskih ljudskih odborov. Vprašaju urejeje administracije so na tečaju posvetili znaten del časa, R.

Za domačo obrt v Beli krajini

Belokranjska železovlvarna v Crnomlju je prva od vseh belokranjskih podjetij dala svojim dobaviteljem in odjemalcem za novoleto darilo prav lepe bločke, ki so opremljeni z belokranjskimi motivi tkanja in vezenja. To je bila prva posrečena zamisel, ne samo glede na okusno zunanost, ampak tudi zato, ker se s tem podpira razvijajoča se domača obrt v Beli krajini.

Z uvedbo ročnih del na belokranjskih šolah bo smisel za domačo obrt še bolj zaživel in se razširil. Po ocenitvi strokovnjakov bo domača obrt v Beli krajini lahko dajala 25.000.000 din zaslužka na leto, če bi bila ta de-

Pred veliko manifestacijo tabornikov

Taborniška organizacija v Sloveniji stopa v peto leto svojega delovanja med mladino. Če pogledamo nazaj v leto 1950, lahko ugotovimo, da smo začeli z bore malo sredstvi, toda z obilo dobre volje in z veliko ljubeznijo do življenja in naravnosti. Iz majhnih pripravljalnih

tudi navezujejo stike s Starešinsko upravo ZTS in imajo 2 voda.

Pojutrišnjem se bodo sestali v Ljubljani predstavniki vseh slovenskih enot in opazovalci iz drugih republik na 4. redno letno skupščino Zdrženja tabornikov Slovenije. Pregledati

Taborniki v svojem taborišču

vodov so zrastle močne enote, ki jih je danes nad 40. V vseh koncih Slovenije, celo v Trstu, ima taborništvu svoje člane. Za Dolenjsko je za sedaj edini predstavnik res samo Rod gornjskih tabornikov iz Novega mesta, taborniki pa so že tudi v Crnomlju in Kočevju. Crnomeljčani so lani tabornili z inštruktorjem gornjskih tabornikov ob morju, Kočevci pa že

bodo delo organizacije v minulem letu, se pomenili o napačni in izvulni izkušene tabornike v Starešinski svet. Taborništvu si pridobiva v svetu in pri nas vedno več prijateljev, zveza jugoslovanskih izvidniških organizacij (SIOJ) pa raste v močno armado borcev za mir in dobrih, vnetih članov socialistične domovine.

Trgovinski sporazum s SZ

V Moskvi je bil 5. januarja podpisan trgovinski in plačilni sporazum med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo. Sporazum določa izmenjavo blaga v vrednosti 20 milijonov dolarjev. Jugoslavija

bo izvažala v SZ meso, mesne konzerve, tekstilne izdelke in drugo, SZ pa bo dobavljala Jugoslaviji bombaž, surovo nafto, bencin, časopisni papir in drugo blago.

MARTIN KRPAN NAŠ PODLISTEK

Da ugodimo želji nekaterih naročnikov in da damo našim bralcem eno najlepših slovenskih povesti, bomo priobčili v podlistku na zadnji strani Martina Krpana. Ta nesmrtna Levstikova umetnina je po svoji vzorni sestavi in členem dolenjskem jeziku resnično vredna, da jo vsak pozna. Namenjena je zlasti bralcem v oddaljenih krajih, ki knjigo Martina Krpana težko dobijo v roko. Sporočite nam, če ste s tem podlistkom zadovoljni in kaj bi si želeli vnaprej. Čim več svojih želja in pripomb bralci dajo, tem lažje jim ustrezemo.

Sredi januarja bo prispela v našo državo tudi gospodarska delegacija Češkoslovaške, ki se bo razgovarjala s predstavniki naše države o možnosti sklenitve trgovskega in plačilnega sporazuma med obema državama. Predvidevalo, da se bodo podobni razgovori pričeli še tekom januarja tudi z Romunijo, Poljsko in Bolgarijo. Trgovinska zmenjava blaga je v korist vsake države, zato skuša Jugoslavija urediti trgovinsko zmenjavo z vsako državo, ki je pripravljena trgovati na enakopravni podlagi.

Člani SZDL — v januarju, MESECU DOLENJSKEGA LISTA, poskrbimo, da pride v sleherni hišo naše glasilo: DOLENJSKI LIST! S tem bomo počastili tudi jubilejno leto — 10-letnico našega osvobođenja!

Kaj so ugotovili kmetijski strokovnjaki v Adlešičih

Kot večino krajev v Beli krajini, so kmetijski strokovnjaki v Kmetijskem tečaju obiskali tudi vasi v občini Adlešiči.

Ugotovitve strokovnjakov so v bistvu potrdile, kar trdi znani napredni kmetovalec na Velikih Selih Matija Peteh, da je to predel, kjer je vsako leto manj plodne zemlje. Navli napačno odnašajo plodno zemljo s pobočij v doline in se površine orne zemlje vedno bolj kršijo. Tako nastaja iz leta v leto bolj izrazita kamenitost in s tem slabša donosnost tal. Res se plodna zemlja, ki jo voda odnaša v doline, nekje ustavi, vendar račun strokovnjakov kaže, da se zemlja s površine enega hektarja ustavlja na površini komaj 14 do 20 arov. Ta proces drsenja plodne zemlje z žetako revnih tal v nižje predele so strokovnjaki ugotovili v vseh vaseh, ki so jih obiskali, to je v Marindolu, Vrhovcih, Gorenjih, Selih, Adlešičih in drugod.

Strokovnjaki pa so predlagali tudi ukrep, ki bi vsaj delno zaviral odnašanje plodne zemlje v dolino. Prvi tak ukrep, ki bi ga bilo treba podvzeti takoj, bi bilo pobočno oranje. To bi zavilo odplavljanje zemlje. Težava za ta ukrep pa je, ker so to razdrobljene parcele in bi bilo potrebno najprej zemljišča zokrožiti (arondirati), kar bi bilo tudi iz drugih ozirov nad vse potrebno.

Naše travnike bi niti ne smeli imenovati travnike, kar so potrdili strokovnjaki. Donos krme je izredno majhen. Na površinah, ki jih imenujemo travnike, bujno raste mah in ovira rast trave. Povsem razumljivo, primanjkuje gnojila. Z gnojenjem travnikov bi se donosnost dvignila, prav tako tudi kvaliteta krme. To

je spet osnova za boljše življenjske pogoje. Toda, kako priti do gnojil? Za take razmere ni kriva samo zemlja, del krivde nosi tudi pretekla vojna. Do 50% vasi v občini je bilo požganih, živina je bila skoraj popolnoma uničena. Marsikje ni ostal pri hiši niti en rep. Razumljivo je, da je bilo treba po vojni vložiti vse napore in sredstva za obnovo, ki še ni povsem zaključena. Tojne posledice se na tako pasivnem predelu še prav posebno poznajo. Prav tako, kot so tudi sušna leta povprečno bolj prizadela, te kraje kot ravninske. Veseli nas, da se enkrat ta-

ko temeljito postavlja vprašanje dviga kmetijskega. S skupnimi napori bomo prav gotovo našli pot za naprednejše kmetijstvo. Pozdravljamo vse napredne ukrepe in pobude v zvezi s tem. Posebno toplo se zahvaljujemo strokovnjakom za njihov trud in dragocene nasvete, tako ing. Ločnikarju Silcu in Novaku. Želimo še več takih nasvetov in pobud. Pozdravljamo napore ljudske občine, ki se trudi dvigniti tudi naše zaostalo kmetijstvo in prosimo tudi pomoč, da čimprej pridemo na zeleno vejo.

Ivan Gabrijan

O premeštilvi delavcev se ne morejo sporazumeti

Na špediciji obrata Kmetijsko gozdne posestva Kočevje v Ribnici, je bilo treba nekaj delavcev, osem po številu, premeštilvi na obrat istega posestva v Grčarice. Ker se izmed članov kolektiva ni nihče javil protivoljno za delo v Grčaricah, je na sestanku kolektiva sindikalna podružnica predlagala 8 tovarišev, to je predvsem takih, ki bi bili z premeštilvijo ekonomsko najmanj prizadeti. Ta predlog sindikalne podružnice, ki bi ga morala potrditi še uprava posestva v Kočevju, pa je bil drugačen, kor je bil predlog uprave obrata v Ribnici, ki je predvidevala premeštilvijo drugih članov kolektiva. Zaradi tega je prišlo do nesporazuma.

Okrajni sindikalni svet je skušal posredovati v tej zadevi, da bi se našla sporazumna rešitev, vendar kot kaže, brez uspeha. Ker ni bil predlog sindikalne podružnice v celoti upoštevan, se je ta obrnila še na republiški sindikat kmetijskih in gozdnih delavcev. Odgovor tega je bil, da

se s predlogom sindikalne podružnice, ki je v tem, da se premeštilvi ekonomsko najmanj prizadeti delavci, strinja. Jasno pa je, da sindikalna podružnica nima pravice o tem odločiti, ker ni upravni organ, lahko pa stavi svoje predloge in pripombe.

Navzlic ponovnemu sestanku zastopnikov uprave posestva v Kočevju, Republiškega sindikata kmetijskih in gozdnih delavcev ter okrajnega sindikalnega sveta s prizadetimi delavci ni prišlo do rešitve tega vprašanja. Delavci, ki jih je za premeštilvijo predvidela uprava obrata v Ribnici, se premeštilvi upirajo, češ da so na novem delovnem mestu težji delovni pogoji ter da bi bili ekonomski položaj njih in njihovih družin s premeštilvijo prizadet. Nasprotno pa ta premeštilvijo za ekonomsko dobro stoječe člane ne bi bila tako težka. Stališče teh delavcev podpira njihova sindikalna podružnica.

Za kolektiv, ki šteje 25 članov, premeštilvi pa predvideva kot rešeno 8 članov, je sedaj vsa stvar dokaj zapletena. Upamo pa, da se bo vendar na koncu konca našla pametna sporazumna rešitev v obojestransko zadovoljstvo, ki bo celotnemu kolektivu samo koristila.

NA VINICI SE JE PRIČEL TEČAJ PLZ

Občinski odbor Protiletalske zaščite na Vinici je organiziral tečaj PLZ. Tečaj obiskuje 32 tečajnikov, za učno snov pa imajo predavanja iz sanitetne, požarnostne, tehnične ter kemične službe. Tečaj je vsak terek in petek od 18. do 20. ure v prostorih šole. Ob koncu tečaja, v marcu, bodo tečajniki opravili izpite.

Ali že poznate Dolenjski list?

Leta hitro teko, kar prehitro. Pred sabo imam Dolenjski list, o katerem lahko rečem, da sem ga prebral do zadnje črke. Veliko mi je povedal, kaj se je zgodilo po Dolenjski, pa tudi drugod. Njegovi prijatelji sem že od začetka. Bilo je leta 1950, ko me je takratni urednik naprosil, naj, ker sem že dopisnik (bil sem pri Radiu Ljubljana), pri vsakotredenskem obisku kočevskih krajev agitiram tudi za nove naročnike Dolenjskega lista. Takrat je bil Dolenjski list na Kočevskem skoraj še neznan. Ne bom pretiraval, če rečem, da si ga je takrat marsikdo naročil iz gole radovednosti. Led je bil prebit in Dolenjski list si je začel počasi, vendar vztrajno pridobivati naročnikov. Mnogim je postal nenadomestljiv, poučeval jih je, jim širil obzorje. Iz teh bralcev so zrasti tudi prvi dopisniki lista na Kočevskem.

V petih letih obstoja je bil Dolenjski list krepko zasidran tudi med prebivalci Kočevske. Toda za njegovo nadaljnje razširjanje v teh krajih je bilo vse premalo storjenega. Še vedno imamo številne družine, ki so brez naježane tednika, glasila Dolenjske, kamor spada tudi Kočevsko. Eden vzrokov, da list ne prihaja v večjem številu v naše kraje, je ta, da se premalo poroča o delu in življenju ljudi na tem področju. Tu di množične organizacije, zlasti Socialistična zveza, katere glasilo je Dolenjski list, bi morale med svojimi člani več storiti za njegovo razširitev.

Vsebinska Dolenjskega lista se boljša iz leta v leto. Pestri članki iz vseh področij gospodarstva, politike, kulture, razne zanimivosti z doma in sveta, vmes pa še humoristični prispevki (naj omenim le Popotnega Janeza), športne novice, kotiček za gospodinjice, gasilce in tako dalje, vse to priča, da je Dolenjski list res tak, da je za vsakega nekaj.

Naj zaključim z željo, da bi se v mesecu Dolenjskega lista naročila na naše glasilo čimveč prebivalcev s Kočevske, obenem pa naj bi se razširila tudi mreža dopisnikov v Dolenjski list. Naj pride v letu 1955 res v sleherno kočevsko hišo!

O. K.

Gozdni posestniki

seznanite se z zakonitimi predpisi o gospodarjenju z gozdovi

(Nadaljevanje)

Zakon o skladih za obnovo, gojitev in varstvo gozdov (Ur. LRS št. 13-39/54) določa, da so sredstva gozdnih skladov namenjena za obnovo, nego, varstvo in ureditev gozdov, za gradnjo in vzdrževanje gozdnih cest in poti, poslopj in naprav, ki so potrebne za pospeševanje gozdnih proizvodnje, za strokovno vzgajanje in izpopolnjevanje gozdnarskih kadrov in za stroške javne gozdnarske službe. V ta sklad se stekajo predpisani prispevki od čene lesa na panju, ki jih je dolžan plačati lastnik (posestnik, upravitelj) gozda, za plačilo tega prispevka je nerazdelno z zavezancem (lastnikom) odgovoren tudi kupec lesa. Na podlagi tega zakona je izdana

Uredba o skladih za obnovo, gojitev in varstvo gozdov (Ur. LRS št. 26-100/54), katere 1. člen predpisuje, da se prispevki v gozdni sklad plačajo od vsega lesa, ki se poseka ali kako drugače podre v gozdovih, drevesnih pasovih, ki varujejo tla pred vetrom, peskom ali vodo in na gozdnatih pašnikih. Obveznost plačila gozdnega sklada nastane z dnem, ko je les izmerjen in žigosan pri panju, predpiše pa ga z odločbo (plačilnim nalogom) tista okrajna uprava za gozdarstvo, na katere območje je bil les posekan. Zoper odločbo o odmeri prispevka v gozdni sklad je dopustna pritožba, ki jo je treba v roku 15 dni po prejemu odločbe vložiti na Upravo za gozdarstvo LRS. Prispevek v gozdni sklad mora biti plačan v roku 15 dni po prejemu odločbe, sicer se zaračunajo desetodstotne obresti.

V posameznih primerih lahko Uprava za gozdarstvo LRS zavezanca deloma ali v celoti oprosti plačila prispevka v gozdni sklad in to predvsem od lesa, ki ga zavezanec neposredno uporabi za popravilo ali obnovo svojega stanovanjskega ali gospodarskega poslopja, ki je bilo uničeno po kakršnikoli naravnih nesgodih ali vojnih dogodkih, kakor tudi od lesa, ki ga

zavezanec da komu drugemu v ta namen. Isto velja tudi za les, oddan za neposredno uporabo pri raznih komunalnih gradnjah. Tak les mora biti uporabljen za določene namene v roku enega meseca po oprostitvi plačila, sicer oprostitve izgubi veljavo.

Kot priloga k tej uredbi je navedena tudi »Tarifa prispevkov za gozdne sklade«, ki določa na podlagi orientacijskih prodajnih cen za posamezne sortimente in vrednostne razrede višino prispevka v gozdni sklad. V kolikor pa so stvarne prodajne (tržne) cene lesa za več kot 10 odstotkov višje od orientacijskih, se po posebej predpisanih lestvicah za presežek nad 10 odstotkov plača še dodatni prispevek.

Točka 4. navedene priloge določa, da se od lesa, ki ga zasebni lastniki ali posestniki gozdov porabijo za lastne potrebe, plača le 25 odstotkov prispevka, določenega po tarifi.

Za prekrške po tej uredbi je predvidena denarna kazen do 10.000 din ali kazni z zaporom do 30 dni.

Zakon o omejitvi predelave lesa iglavcev (Uradni list LRS št. 26-96/54), po katerem je prepovedano žagati hlobovino iglavcev izpod 22 cm srednjega premera, lahko pa se za posamezne okraje določijo tudi večji ali manjši srednji premer. Po tem zakonu je prepovedano tesanje tramov iz okroglega lesa iglavcev ali predelava istega v drva in je za prekrške predvidena denarna kazen do 10.000 din ali do 30 dni zavora. Poleg tega pa se lahko izreče tudi kazen odzema lesa, ki je predmet prekrška, ali njegove vrednosti (če je n. pr. že vgrajen ali prodan).

V zvezi s tem zakonom je izšla Uredba izvrševanju zakona o omejitvi predelave lesa iglavcev (Ur. LRS št. 30-115/54), glasom katere je na območju okrajev Crnomelj, Kočevje, Novo mesto in drugih prepovedano žagati hlobovino iglavcev izpod 24 cm srednjega premera, a tesanje tramov iz okroglega lesa iglavcev je dovoljeno le v hrlbovitih krajih, kjer bi bilo drugačno predelovanje nesorazmerno dražje. V vsakem primeru pa je za tesanje tramov potrebno posebno dovoljenje, ki

ga izda Okrajna uprava za gozdarstvo v sečnem dovoljenju, v katerem je prosilec to navedel v prošnji za izdajo sečnega dovoljenja, ali pa se izda posebna odločba. Tudi predelava za tehnične namene sposobnega lesa iglavcev v drva je dovoljena le v primerih, kjer ni nikakršne možnosti za zamenjavo tega lesa za drugo vrsto kurjiva. Tudi za tako predelavo izda dovoljenje Okrajna uprava za gozdarstvo, z navedbo količine.

Uredba o sečnjah gozdnega drevja (Ur. LRS št. 30-116/54), katere določbe so za gozdne posestnike še posebno važne. Ze 1. člen določa, da je v gozdnih dovoljenju sekati samo na podlagi sečnega dovoljenja ali sečnega naloga, in to šele potem, ko je stojče drevje odkazano za posek (po pristojnem gozdnarskem organu). Za izdajo sečnega dovoljenja do 10 prm drv za lastno porabo lastnika je pristojen občinski ljudski odbor (v okviru določenega letnega etata), za količine do 100 kubikov stojčega lesa je pristojna Okrajna uprava za gozdarstvo, za količine preko 100 kubikov pa republiška Uprava za gozdarstvo. Sečni nalog iz gozdnovzgojnih, gozdnovrstvenih ali drugih razlogov pa izda Okrajna uprava za gozdarstvo.

Sečno dovoljenje se izda na prošnjo lastnika, odnosno posestnika ali upravitelja gozda. Prošnja mora vsebovati določene podatke, kakor jih zahteva obrazec tiskovine, ki jo prosilec dobi na Občinskem ljudskem odboru. Prošnja za sečno dovoljenje se vložil na tisti občini, na katere področje se nahaja gozd, v katerem prosilec namerava sekati.

Člen 8. določa, da sme pristojni organ izdati sečno dovoljenje samo, če nameravana sečnja ne nasprotuje določbam zakona o gozdnih in samo v mejah družbenega plana. Sečno dovoljenje se izda z odločbo, ki vsebuje določene podatke in eventualne gojitvene in gozdnovrstvene predpise. Zoper odločbo je dopustna pritožba v roku 8 dni po prejemu na Upravo za gozdarstvo LRS. Če se sečnja ne izvrši v določenem roku, je sečno dovoljenje neveljavno in se ne more podaljšati. (Se nadaljuje)

Gospodinjiski tečaj na Gor. Sušicah

Kljub začetnim težavam se je 3. januarja začel kuharski tečaj v prostorih zadrugnega doma. Tečaj je v okviru KUD Janko Jože in ga obiskuje 13 deklet iz Sušic, Dobindola in Vrduca. Dekleta tvorijo res vzorno družino, da jih je vselej gledati pri delu. Vsaka je dala 200 din za nakup špecerije in pripeljala vozček drv. Štedilnik je pa dala na razpolago Rihar Pavla. Upravnik doma Janko Ivan je rad odstopil primerno sobo za kuhinjo pa tudi druge prostore za ta koristni tečaj.

Tečaj bo trajal 14 dni ali pa še dalj, vsak dan od devetih dopoldne do štirih popoldne, od štirih do petih bodo pa tečajnice poslušale predavanja iz zdravstva, zgodovine (NOB), zemljepisja, kmetijstva, družbene moralne vzgoje in gospodarske politike. Vrhu tega bodo obnovile najpotrebnejše stvari iz slovenskega jezika in računstva, tako do bo čas res temeljito izbrabjen za splošno izobrazbo. Naštudirale bodo tudi igre »Našli so se«.

Tečajnice izjavljajo, da bi tečaj rade nadaljevale v poletnih mesecih, da bi se izužile v vkuhanju sadja in v pripravljaju bolj zdrave rastlinske hrane.

Občinski odbor Protiletalske zaščite na Vinici je organiziral tečaj PLZ. Tečaj obiskuje 32 tečajnikov, za učno snov pa imajo predavanja iz sanitetne, požarnostne, tehnične ter kemične službe. Tečaj je vsak terek in petek od 18. do 20. ure v prostorih šole. Ob koncu tečaja, v marcu, bodo tečajniki opravili izpite.

Lovska družina Loški potok ima precej sreče. Na enem zadnjih pogonov so lovci uplenili dve košuli.

Šentruperske novice

26. december je naš občinski praznik. To je v spomin na partizanski napad na utrjeno fašistično postojanko Dob leta 1942, pri katerem je bila postojanka likvidirana. 26. decembra 1954 smo občinski praznik prav lepo proslavili. Dopoldne je bila svečana seja občinskega ljudskega odbora, popoldne pa v domu ljudske prosvete svečana akademija. O pomenu praznika je govoril Jože Bizjak. Nato je predsednik občinskega ljudskega odbora odlikoval tri najboljše obveznike predvojske vzgoje. Temu je sledil obširen in izbran kulturni spored z različnimi točkami.

Dedek Mrzaj ni razočaran malih častilcev. Sicer je primahal peš, ker za sanke ni bilo snega, prišel pa je le. Tu di sanke, katere je podaril najboljšim pionirjem, je moral prinesiti na rami. V svoji dobroti ni prezrl nobenega clobančka ali pionirja, vsak je dobil nekaj, zato je bilo zadovoljstvo splošno. Ze sedaj so se mu pripravili za prihodnje leto.

Nova pridobitev za Šentrupert je ozočenje, ki smo ga dobili v zadnjem času. Mislimo, da bo sedaj s tem odpadlo klicanje pred cerkvijo in drugimi načini razglaševanja.

Pred vojno so bili podgorški kmetje močno zadolženi, čeprav so izseljenci saj za kratak čas ublažili prenaseljenost in svoje tudi gmotno podpirali. Izseljenci, nikakor niso mogli rešiti kmeta iz krize, ker je le ta koristenjal v takratnih družbenih razmerah. Oni so lahko rešili le sebe.

Udlok

Na osnovi 5. točke 64. člena Zakona o okrajnih ljudskih odbora (Uradni list LRS št. 13-89/53), izdaja Okrajni ljudski odbor v Novem mestu na 11 skupni seji obšč. zborov dne 21. decembra 1954 naslednji

- 1. Odbor se popisu živine na področju okraja Novo mesto v času od 16. do 29. januarja 1955 s stanjem na dan 15. januarja 1955. Ta popis vsebuje popis živine, perutnine in čebelnih panjev.
- 2. Popisana bodo:
 - a) vsa splošno družbena, zadrugna in privatna kmetijska posestva,
 - b) samo one državne, zadrugne in družbene ustanove podjetja in organizacije, ki niso organizirane kot kmetijski proizvajalci, pa imajo živino, perutnino ali čebelne panje,
 - c) vsa gospodinjstva nekmetovalcev, ki imajo živino, perutnino ali čebelne panje.
- 3. Popis bo vodila okrajna popisna komisija, ki jo imenuje Okrajni ljudski odbor. Prav tako naj vsak občinski ljudski odbor imenuje občinsko popisno komisijo, ki jo bo vodila popis na področju občine.
- 4. Občinski ljudski odbori morajo dati občinskim popisnim komisijam na razpolago potrebno število popisovalcev in kontrolorjev.
- 5. Popis se izvede po obrazilih in navodilih, ki jih je predpisal Zvezni zavod za statistiko in evidenco.
- 6. Popisovalci, instruktorji in popisne komisije se morajo strogo držati navodil za izvedbo tega popisa.
- 7. Odgovorni voditelji splošno družbenih in zadrugnih posestev, gospodarji kmetijskih gospodarstev, kakor tudi vsi drugi lastniki živine, perutnine in čebelnih panjev, morajo dati popisovalcem točne odgovore na vsa vprašanja, ki jih vsebuje popisnica.
- 8. Kdor namerno onemogoča izvedbo tega popisa ali ne da zahtevanih podatkov, ali ne da točnih podatkov, kakor tudi popisovalci, ki ne bodo vršili svoje naloge vestno, bodo kaznovani po Zakonu o prekrških.
- 9. Ta odlok stopi takoj v veljavo in se objavi v Uradnem listu LRS in Dolenjskem listu.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!
Novo mesto, dne 29. decembra 1954.
Štev. 1-10.899/1-54
Predsednik OLO:
Zupančič VIKTOR

Opozorjamo, da je naročilnica za »Dolenjski list«, ki je tiskana v listu, namenjena NOVIM NAROČNIKOM. Starim je ni treba odpošiljati, ker jih že imamo v seznamu.
Uprava

RUDI PILETIČ: Agrarno-socialna analiza vasi na Dolenjskem

Novo mesto, dolenjska metropola, kakor ga nekateri laškavo imenujejo, ni imelo industrije, ki bi mogla zaposliti odlično delovno silo s podoželja. Mesto je imelo zgolj administrativno funkcijo. Bilo je upravno središče širokega dočela agrarne okolice. Novomeška »purgarija«, kakor se okoliški kmetje v nekaterih žaljivem tonu imenovali meščane, je do zadnje vojne do bro živela, ker so bile uradniške plače razmeroma visoke, svobodni poklici na seveda se bolj donosni. Gospodujoči položaj v mestu so imeli trgovci, mesarji, advokati, pa morda še nekateri gostilničarji in močnejši obrtniki, ki so bili toliko spretni, da so se finančno okrepili. Ta drobna buržoazija je seveda etnotno in do sledno zastopala le svoje koristi. Vsi ti so kar tekmovali med seboj v izkoriščanju kmetov. Trgovci so znali po dogovoru dvigniti cene, če je le za to bila ugodna prilika. Mesar

je spet osnova za boljše življenjske pogoje. Toda, kako priti do gnojil? Za take razmere ni kriva samo zemlja, del krivde nosi tudi pretekla vojna. Do 50% vasi v občini je bilo požganih, živina je bila skoraj popolnoma uničena. Marsikje ni ostal pri hiši niti en rep. Razumljivo je, da je bilo treba po vojni vložiti vse napore in sredstva za obnovo, ki še ni povsem zaključena. Tojne posledice se na tako pasivnem predelu še prav posebno poznajo. Prav tako, kot so tudi sušna leta povprečno bolj prizadela, te kraje kot ravninske. Veseli nas, da se enkrat ta-

Dolenjski list objavil članek, v katerem hvali pokojnega gostilničarja Stemburja kot »odličnega humorista« prejšnjega stoletja, ker je znal zbečleti krepke šale na r. čun kmetiče zaostalisti in nevednosti. Pisec tega ne obsoda kot socialni problem tedanjega časa, pač pa izgleda, da je ponosen na starega Stemburja na stare meščane, ki so si na račun kmetov znali krajšati čas. Razumljivo, da v takih okoliščinah ni moglo biti slobitja med mestom in vasjo. Kmetje so bili sicer do meščanov prijazni, toda dejansko jim niso bili posebno pri sru. kar se je pokazalo tudi ob razpadu bivše Jugoslavije, ko so kmetje s Podgorja naravnost pridrevli v mesto z vozovi in košarami, da bi razbili in izpraznili trgovine.

Pred vojno so bili podgorški kmetje močno zadolženi, čeprav so izseljenci saj za kratak čas ublažili prenaseljenost in svoje tudi gmotno podpirali. Izseljenci, nikakor niso mogli rešiti kmeta iz krize, ker je le ta koristenjal v takratnih družbenih razmerah. Oni so lahko rešili le sebe.

Nič manj, oz. relativno še bolj kakor kmetje, so bili zadolženi bajtarji, 9 regerskih »bajtarjev« je imelo tih pred vojno na svoje majhne kose zemljišča vknjižene skupno 107.685 din dolga, kar znese povprečno na vsakega 11.965 din.

IZ NAŠIH KRAJEV

Novice iz Dobrnica

Kulturnoumetniško društvo »Jože Slak« je imelo nedavno svoj letni občni zbor. Društvo je bilo v pretekli sezoni dokaj delavno. Najboljše uspehe beleži dramatska skupina, ki ima največ članov in je najbolj delavna. Igrali so Babilon, Miklovo Zalo, Ugasle luči ter več eno in dvodejank. Skupaj so uprizorili 6 del. Naše društvo ni gostovalo, ker so bile tehnične ovire. Vsekakor beleži društvo v pretekli sezoni lep uspeh, ki je plod mnogih težav, za katere vedo le postrvovalni igralci.

Slaba stran našega društva je ta, da v pretekli sezoni ni našlo zadovoljive oblike izobraževanja. Pogrešamo dobrih strokovno-pedagoških predavateljev. V zimskem času in zgodnji pomladi je sicer delovala ljudska univerza, ki pa ni bila najbolj obiskana. Predavanja so bila splošno gospodarskega značaja, pogrešali pa smo vzgojnih in poučnih predavateljev, ki spadajo k splošni izobrazbi.

Dopis iz Dola pri Kleveržu

Ze ves čas od osvoboditve smo tudi mi želeli električno luč. Reševali smo to vprašanje na množičnih sestankih in na zboru volivcev, a ostalo je vse le na papirju, dokler nismo izvolili elektrifikacijskega odbora za bivši krajevni odbor Zbure, ki je takoj živo zgradil za gradnjo transformatorja in daljnovoda do Smarjete. Ko je okrajni ljudski odbor Novo mesto videl, kako smo se izkazali bodisi z nabavo električnih drogov ali z udarnimi delom, je tudi on priskočil na pomoč, za kar se mu zahvaljujemo. Sedaj že

bralcev. Občni zbor društva pomeni pravo prelomnico v knjižničnem poslovanju. Določena je stalna knjižničarka, ki bo od določenih dnevih izdajala in sprejemala knjige. Določena je bila komisija, ki je že razdelila knjige po kakovosti. Stare knjige, ki po vsebini ne sodijo v današnji čas, je izločila. Kmetijska zadruga pa je knjižnici podarila zbirko »Kmečka knjiga« v vrednosti 15.000 dinarjev. Zaradi velikega zanimanja za šah je bil na občnem zboru sprejet sklep o ustanovitvi šahovskega krožka. Da se bo dejavnost krožka razširila, bomo nabavili več šahovnic. Dolej je bila na razpolago le ena, a še ta je bila delo postrvovalnih igralcev.

V Draščih bodo zgradili gasilski dom

Deset let je minilo, odkar so divjali v Draščih Nemci in Vlasovci ter počenjali svoja razbojništva. Vidna sled je ostala za njimi: bropana vas, požgana poslopja in mnoge žrtve so pričale o krutosti fašističnih razbojnikov.

Draščani so morali dobro prijeti za delo in ob pomoči ljudske oblasti so se požgani domovi kmalu dvignili iz ruševin. Vas se je obnovila, toda še vedno je ostal Draščanom velik problem, ki ga pa niso mogli kar tako rešiti. Ostal je požgani gasilski dom, za katerega so potrebne večje vsote in tudi dobra volja. Sedaj ko imamo elektriko, se bomo lotili gasilskega doma, so dejali vaščani, ko je predlanski zasvetila pri njih električna luč. Tega so se tudi držali in oblast jih ni pustila na cedilu. Prostor, kjer bo zrasel novi dom, je že označen in načrt izdelan. V domu bo poleg gasilskih prostorov tudi večja dvorana za kulturne prireditve in razna predavanja, kajti vse prireditve so sedaj v šoli, ki pa je za večje prireditve premajhna. To bo ugodno za navdušene draščičke igralce, ki so že kar dobro zaigrali nekaj iger. Ne bo več treba gasilec shranjevati svoje potrebščine po raz-

NOVOLETNA JELKA V SENTJERNEJU

Poleg obdaritve otrok, ki so jo omogočil O.L.O. občinski ljudski odbor in domača podjetja, je otrokom prinesla veliko veselja uprizoritev treh igrlic, ki jih je skrbno nastudiral škerle Tomčka. Ob tej priliki se je uveljavilo Društvo prijateljev mladine, ki je tudi prispevalo precejšen znesek. Otroški vrtec je imel še svojo posebno proslavo. Vsem, ki so kakor koli prispevali, prisrčna hvala!

Uspelo silvestrovanje gasilskega društva je privabilo veliko ljudi. Z zanimanjem so sledili izbranimu programu, ki ga je pripravilo KUD Brata Pirkoviča.

Velika akcija za ljudske knjižnice

Novica o knjižni akciji, v času katere bodo ljudske knjižnice lahko nakupovale knjige s popustom, je vzbudila mnogo zanimanja v slovenski javnosti. Na Ljudsko prosveto Slovenije prihajajo vprašanja, kako bo potekala ta akcija. Na ta vprašanja prvi odgovori so obvestilo.

Prvo vprašanje, na katero žele ljudje odgovoriti: *Kako ima pravico do nakupa knjig s popustom? To pravico imajo vse javne ljudske knjižnice — mestne, občinske, društvene, knjižnice po podjetjih in sindikatih ter mladinski, pionirske, dijaške in šolske knjižnice. Akcija naj omogoči ljudskim knjižnicam pridobiti knjig po znižanih cenah, za sebnikom popust ni namenjen. Popust je enkraten in časovno omejen. Traja od 1. januarja do 31. marca 1955.*

Nadalje ljudje vprašujejo, *katero knjigo se prodajajo s popustom in kolikšen je ta popust. Popust velja za knjige vseh slovenskih založb (Cankarjeve založbe, Državne založbe Slovenije, Mladinske knjige, Kmečke knjige, Slovenske Matice, Slovenskega knjižnega zavoda, Našega tiska, Novih obzorij, Primorske založbe), ki so izšle od 1. 1945 do konca 1954, v kolikor so še na knjižnem trgu. Pri tem popustu knjige niso združene v zbirke, kakor je to običajno pri novoletnih popustih nekaterih založb, marveč je popust določen za vsako knjigo posebej. Popust znaša od 20 do 50%. Vsaka knjižnica lahko kupi katerokoli knjigo v toliko izvodih, kolikor jih potrebuje. Seznam vseh teh knjig bo izšel te dni v štirinajstodnevniku »Ljudska prosveta«, ki*

ga dobivajo vse slovenske ljudske knjižnice, ljudskoprosvedna društva in mnoge šole. Da bi bili prav v vsakem kraju obveščeni o knjižni akciji, bodo to število »Ljudske prosvete« prejela prav vse šole v Sloveniji. Številka bo v celoti posvečena knjižni akciji in bo vsebovala nadrobna tehnična navodila za naročanje knjig in seznam vseh knjig, za katere velja popust. Pri vsaki knjigi bo razen popusta v odstotkih navedena cena s popustom in redna knjigotržna cena.

Kako bodo knjižnice naročale knjige? Vsa naročila bodo šla preko Izvršnega odbora Ljudske prosvete v Ljubljani. Knjižnice bodo naročale knjižnice same ali za njih mestni, občinski in okrajni sveti za prosveto in kulturo, okrajni odbori Ljudske prosvete, zadruga itd. Vsi ti bodo naročili po posebnih naročilnicah, katerih obrazec bo objavljen v listu »Ljudska prosveta«.

Če kateri od zainteresovanih za nakup knjig morda ne bi dobil v roke posebne številke »Ljudske prosvete«, naj se obrne po informacije na Izvršni odbor Ljudske prosvete Slovenije v Ljubljani.

KOTIČEK ZA DOLENJSKE GASILCE

Kakor vsako leto, morajo biti tudi letos v mesecu januarju in februarju občni zbori vseh društev. V sektorju Novo mesto in Dolenjske Toplice so priprave v polnem teku in je že določen datum za vsako posamezno društvo, kdaj bo imelo občni zbor. V kolikor po ostalih sektorjih in posameznih društvih o tem še niso razpravljali, naj takoj začne s pripravami. Vsako društvo je dolžno poslati pisмено priporočilo za svoj občni zbor na dve dni pred dnevom, ki ste ga določili za občni zbor, katerega se bo po možnosti udeležili tudi član OGZ.

Društvo Dol. Stara vas, Grmovlje, Ambrus, Vavta vas, Zbure, Catež in Trebelno obveščamo, da lahko dvignete v naši pisarni delovne čevli C. katere so jim bile dodeljene na zadnji seji. Tlačne čevli B na prejšnjem društvu Velika Loka in Stopče. Prejeli smo

tudi material za nagrade, katerega so naročila društva iz Novo mesta, PGD Novo mesto, Oreho-vica in Dvor. Na zalogi so tudi gasilski koledarji 1955 ter gasilske knjižnice, v kolikor jih še društva niso dvignila, naj to storijo takoj.

OGZ Novo mesto.

Obvestilo

Obveščamo gospodarske organizacije in ustanove ter urade, da je s 1. januarjem 1955 stopil v veljavo novi zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev (Ur. list P.R.J. št. 51/54). Po novem zakonu se po 23. čl. obračunavajo plače ob in po porodu (madomestilo za plačo-oskrbnino) na podlagi povprečja plač s stalnimi dodatki za delo v t. e. d. n. e. delovnem času, ki so bile izplačane v zadnjih treh mesecih pred tistim mesecem, ko je nastalo obolenje ali nezgoda, ki daje pravico do nadomestila. Za čas, ko je zavarovanec v Zdravstvenem domu — zavodu, kjer ima polno oskrbo, zavisi višina nadomestila za plačo od števila družinskih članov, ki jih zavarovanec preživlja (glej 23. člen c. t. zakona).

Dokler ne bodo tiskani novi obrazci (bolniški listi) naj vse gospodarske organizacije, uradi in ustanove, ki izdajajo bolniške liste zavarovancem — upokojencem, vnašajo v dosedanje obrazce namesto zasluzka po tarifni postavki, oziroma plače po uredbi ter stalnega dodatka po pravilniku oziroma uredbi naslednje podatke:

1. Znesek plače s stalnimi dodatki, ki jo je zavarovanec prejel za redni delovni čas v zadnjih treh mesecih pred mesecem obolenja, oziroma v katerem je nastopila nesposobnost za delo — plača je vpisati posebej za vsak mesec v tri vrste, ki so na sedanjem bolniškem listu predvidene za »Podatke o družinskem članu«.

Katera plača in stalni dodatki bodo upoštevani, je podrobneje določeno z uredbi o izvajanju zakona.

2. Koliko delovnih dni je zavarovanec delal za plačo, ki je navedena pod (1) — število delovnih dni vpisati v rubriko »sorodstveno razmerje do zavarovancev«.

3. Število nezaposlenih družinskih članov, ki jih zavarovanec preživlja — število vpisati spodaj v prostor pod besedilom »podatki o preživljanju družinskih članov, upoštevajo se družinski člani, za katere ima zavarovanec pravico do zdravstvenega varstva (glej 13 člen) Zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev«.

Podatke pod 1, 2 in 3 je treba vpisati samo, kadar se izdaja bolniški list za zavarovance. Če se izdaja bolniški list za družinskega člana, se vpisajo podatki o družinskem članu v rubriko kot doslej.

Gospodarske organizacije, urade in ustanove prosimo, da do nadaljnjega navodila o izvajanju navedenega zakona izpolnjujejo bolniške liste kakor je zgoraj navedeno, da se izognemo eventualnemu prikradjanju pravic, ki jih imajo zavarovanci, ali pa preplačili.

Zavod za socialno zavarovanje v Novem mestu.

Naročite se na tednik »DOLENJSKI LIST«

Naročnina za CELO LETO Din 480, za inozemstvo din 900. Lahko jo plačujete četrtletno. — Novi naročniki: izpolnite spodnjo naročilnico in jo dajte na pošto!

Tukaj odrežite

DOPISNICA

Znamka za 10 din

»DOLENJSKEGA LISTA«

Novo mesto
poštni predal 33

ZAHVALA

Za lepo in bogato praznovanje Novoletne jelke so prispevali občinski ljudski odbor v Dol. Toplicah 5000 dinarjev, okrajni ljudski odbor 3000 din, trgovska podjetja v Dol. Toplicah 3000 din in darilni zavoj 5 kg. Vsem skupaj prisrčna hvala!

Članci in pionirji Sušice, Vrduca in Dobindola.

ŠAH

POKALNO BRZOPOTEZNO PRVENSTVO DOLENJSKE

V nedeljo, 16. januarja, bo v Novem mestu pokalno brzopotezno prvenstvo Dolenjske. Učezani šah je na Dolenjskem že precej priljubljen, zato se je SD Novo mesto odločilo, da prične s pokalnimi prvenstvom za moštva in posameznike. Za najboljšo dolenjsko ekipo je pripravljena lep pokal. Šahovske zveze Slovenije, ostale boljše ekipe pa bodo nagradene. Prvak Dolenjske med posamezniki bo prejel pokal LO.

ERIK HOF — PRVAK NOVEGA MESTA 1954

Peto povojno prvenstvo Novega mesta je pravkar bilo zaključeno. Dosedanjim štrtim prvakom (vsako leto je bil drugi) se je pri-Gruž Hof, ki je šele lani stopil

v vrste novomeških šahistov. Na turnirju za prvenstvo Novega mesta za 1954 je dosegel 87,5% točk. Podrobnejše poročilo s turnirja prinesemo drugič.

POPRAVEK

V 52. številki Dolenjskega lista se je tiskarski škrat zmotil in pri čestitki Industrije oburte Novo mesto napisal napačno Industrija usnja. zato to sedaj popravljamo.

KINO

Kino KRKA Novo mesto
Od 14. do 17. januarja: ameriški film Kapetan Kid.
Od 18. do 20. januarja: avstrijski film Luc Hubezart.
Kino Dolenjske toplice
13. in 16. januarja: nemški film Tromba.
22. in 23. januarja: angleški barvni film Hofmanove pripovedke.
Kino Črnomelj
Od 13. do 16. januarja: V vrtnic.
15. in 18. januarja: Pepelka (predzveza za mladino).

Dežurna zdravniška služba

Do 15. januarja ima dežurno zdravniško službo dr. Spiler Adolf. Od 15. do 31. januarja — dr. Vodnik Miro.
Dežurna zdravniška služba se začne ob 7. uri zjutraj in se zaključuje zjutraj dan dežurnstva ob 7. uri zjutraj.

MALI OGLASI

PRODAM dobro ohranjen čevljiški šivni stroj znamke Adieta. Nalov pri upravi. (8-55) GOSPODINSKO POMOČNICO — prednost srednjih let — k študijski družini sprejemam takoj. Vprašati po 12. uri. — Ko-

IZ ČATEŽA

2. januarja je vaški odbor RK priredil praznovanje novoletne jelke združeno z obdarovanjem najbolj potrebnih članov. S prispevkom okrajnega odbora RK je prireditev zadovoljila posebno otroke, ki so jih člani pripeljali s seboj. Na prireditvi so bili navzoči tudi predstavniki vsakega odbora SZDL in veliko ostalih vaščanov. O pomenu in vlogi organizacije RK je na prireditvi govorila predsednica odbora, prav

POŽAR V STRUGAH IN GASILCI

Na novega leta dan v zgodnjih jutranjih urah je nenadoma nastal požar v kozolecu posestnika Janeza Kljuna v Rapljevem št. 31. Kozolec z vso krmno ter gospodarskim orodjem je postal žrtev požara.

Kako je ogenj nastal, ni znano. Ugibanj je veliko. Cisto možno je, da je bil podtakljen. Skoda je velika in bo samo delno krita z zavarovalnino. Ogenj, ki so ga doživeli opazili ob 5. uri zjutraj, je s tako naglico zajel ves kozolec, da ni gospodar utegnil rešiti nič voza. Opečen po rokah ga je moral prepustiti ognjenemu elementu. Navedenega gospodarja je požar hudo prizadel, saj je ostal sredi zime brez vsake kreme za živino, brez orodja in brez opreme. Se sreča, da je bilo vreme mirno, sicer bi bila škoda zaradi bližnjih stavb, ki so povečini še krče s slamo, lahko še veliko večja.

Izpred sodišča

ZA PRIBOLJSEK STA KRADLA KOLESA

26 letni Jerko Cosič, gradbeni delavec pri »Trudbeniku« v Bršljanu, je že enkrat sedel dve leti in pol zaradi tatvine, pa ga ta kazen ni spametovala. Lani, 30. novembra je iz hodnika zadržnega bifeja v Novem mestu sunil kolo, last M. T., 23. decembra pa iz veže Metropolia kolo last M. K. Že naslednji dan je s pomočjo Vladimirja Cika, brezposelnega elektrimonterja, ukradel iz veže gradbenega podjetja Krka moško kolo.

Oba nevarna ljubitelja tujih koles so varnostni organi že 25. decembra prišli in spravili na varno. Prav tako so dobili pri

SEKAL JE LES BREZ ODKAZILA

Ivan Globevnik iz Škocjana je bil obtožen, da je sekal les v gozdu splošnega ljudskega premoženja, ki je pod upravo Gozdnega gospodarstva, in da je sekal več kot bi smel na podlagi odkazila. Na razpravi se je pokazalo, da je res že vsa leta po vojni uživali navedeno gozdno parcelo, da pa je to delal v prepričanju, da je parcela njegova last. Vse do lani nam-

reč Gozdno gospodarstvo ni vedelo, da je ta gozdna parcela last ljudske imovine.

Ker na podlagi te ugotovitve ni bilo dokazov za namerno kaznivo dejanje sekanka lesa v tujem gozdu, je bil Globevnik tega dela obtožnice oproščen. Nasprotno pa je bil zaradi poseka lesa brez nakazila, oziroma odkaza po logarju, obsojen na 8000 din kazni.

»DOLENJSKEGA LISTA«

Razen naštetih je še polno drugih doblikov. Pogoj, da boste upoštevani pri žrebanju, je plačana celoletna (480 din) ali polletna (240 din) naročnina za »Dolenjski list«

Naročnina mora biti plačana DO 31. JANUARJA! Žrebanje bo februarja.

Poslužite se naročilnice, ki je tiskana v listu!

Zelite zastoj **RADIJSKI APARAT** (vreden 40.000 din)? **DIVAN?** 3 M **KAMGARNA?** **ZENSKÉ IN MOŠKE GOJZARJE?** **SRAJCE?** 3 M **DRV?** 500 **KOSOV ZIDNE OPEKE?** **VSE TO LAHKO DOBITE NA VELIKEM NAGRADNEM ŽREBANJU**

Elektrika na vasi

Zakorištanje električne energije je že učinkovito poseglo v naše najstarejše delovne proizvajačnost — kmetijstvo ter pokazala vidne uspehe. Če pogledamo nekaj desetletij nazaj, vidimo, kako si je kmet pomagal pri obdelovanju polja z enostavnimi primitivnimi orodjem. Svoje delovno orodje je stalno izpopolnjeval ter si tako olajševal poljsko delo. Spogonskimi stroji je začel izpopolnjevati vprežno silo — živino. Veliko večji razmah mehanizacije kmetijstva nam daje električna energija. Električno energijo lahko danes, ko je tehnika tako izredno razvita, izkoriščamo maksimalno. Po drugi svetovni vojni električna energija hitro prodira do odjemalcev ter v naše kmečke vasi. Statistični podatki nam povedo, da je v okraju Novo mesto po vojni električno 67,5 odstotka kmečkih vasi.

Električno energijo v kmetijstvu sedaj že v polni meri uporabljamo tako za gospodinjstvo, kot za ogrevanje in pogon stro-

jev. Električno energijo uporabljamo predvsem za notranjo hišno in zunanjo razsvetljavo. Korišči električne razsvetljave so izredne. Električna luč je močnejša od vsakega drugega svetila, ne povzroča dima in smrada, ni nevarna za požar ter jo lahko montiramo kjer koli. Paziti pa moramo, da je električna instalacija pravilno nameščena, ker le tako odpravimo različne nevarnosti. Kako doležno pravilno osvetlitev v svojih prostorih? Za spalnice in delovne prostore potrebujemo na kvadratni meter okrog 8 vatov, za shrambe, stranišča ter ostale prostore okrog 5 vatov na kvadratni meter. Primer: Za dnevno sobo, ki je dolga 4 metre in široka 3 metre (to je: 4x3 je 12 kvadratnih metrov) potrebujemo žarnice za 100 vatov. Tovarne žarnice izdelujejo žarnice za 10, 15, 25, 40, 60, 85, 100, 150, 200, 500 in 1000 vatov. Obratne stroške za enournno porabo električne žarnice izračunamo tako, da njeno moč, na pr. 100 vatov delimo s 1000 in pomnožimo s ceno za kilovatno uro — 15 din. Primer — 100 : 1000x15 = 1.50 dinarja.

Električno energijo tako v

mestih kot na vasi uporabljamo za gospodinjne namene, saj je kuhanje z električnim tokom že nekaj navadnega, zato je brezsmiselno opozarjati na velike prednosti električnih grelcev za gospodinjstvo. Električni grelci, odnosno kuhalniki, so zelo gospodarni, kajti vsak štedilnik porabi mnogo več goriva kot ga moremo dejansko izkoristiti za kuhanje. Pri električnem kuhanju je tudi hrana bolj kvalitetno pripravljena, zaradi tega, ker se v posodi ogreva enakomerno po vsej površini. Kuhanje z elektriko je zelo prijetno ker ne povzroča dima in smrada. Električni kuhalniki proizvajajo samo toliko toplote, kolikor je potrebno za kuhanje. Električna kuhinja je zelo prijetna polet, ker je hladnejša. Električno moč kuhalnika lahko izračunamo, kadar sta nam znana napetost in tok kuhalnika. Moč dobimo, če napetost pomnožimo s tokom.

Primer: Če porabi kuhalnik pri napetosti 220 voltov tok 2 ampera, potem je njegova moč — 220 voltov x 2 ampera = 440 voltov; če je kuhalnik priključen 2 uri, porabi 440 vatov x 2 uri = 880 vatnih ur (1 kw je 1000 vatov). Poleg električnih kuhalnikov olajšujemo delo sodobnega gospodinjstva še likalniki, električni štedilniki, pralni stroji, pralni kotli, sesalci prahu, čistilci parketa itd. Veliki pomen elektrike nam služi (če je napetost dobra) za radijske sprejemnike. Radijski aparat prav odlično služi kmetovalcu, saj je najhitrejši poročevalec o vseh gospodarskih in kulturno-političnih dogodkih in drugo. Poleg teh dobrih lastnosti električne energije, je glavna naloga električnega toka še prav v kmetijski namene: za pogon raznovrstnih strojev. Na vsaki večji kmetiji potrebujemo za razna mehanizirana dela raznovrstne stroje, predvsem električne motorje. Zelo učinkovito uporabljamo te motorje za prirčne kmetijske delavnice, za razne vrtilne in brusilne stroje, stružnice, ventilatorje, dvigalca, črpalke itd. Vsaka sodobna kmetija ima danes tudi električni motor za žaganje drv. Koliko si s tem prihranimo časa, ve vsak kmetijski gospodar. Električni pogon ventilatorjev je v zadnjem času že docela zamenjal naravno zrabenje zraka, s čimer je mogoče uravnati tudi temperaturo zraka. Zato je ventilator, odnosno zračnik, bistveni del opreme vsake sodobne urejene sušilnice za sušenje kmečkih pridelkov (koruze, krompirja, sadja, krme itd.). Tako sušilnica ima to prednost, da nam omogoča dobro sušenje brez ozira na vremenske prilike. V vseh prostorih, kjer se mora zrak pogosto izmenjavati, običajno uporabljamo večje industrijske zračnike s krilni. Motor večjih ventilatorjev je predviden za trofazni priključek ter mora

imeti tudi tropolno zaščitno stikalo. V večjih prostorih, hlevih, kjer je mnogo glav živine je zrak nasičen z vlago, posebno v bližini zimskih mesecev. Zato je nujno potrebno urediti umetno zrachenje z električnimi ventilatorji. Na ta način bomo dvignili na mnogo višjo stopnjo svojih živinoreje ter podaljšali tudi življenjsko starost živali.

Važno za vsako kmetijo je, kako pridobiti dobro pitno vodo. Voda je enako potrebna ljudem kakor živalim. Vodo potrebuje kmetovalec tudi za namakanje polj. Z ozirom na osamljene vasi, ki so oddaljene od mest, je priključek vodovoda zaradi tehničnih ovir razmeroma drag in si je treba omisliti lastni vodovod. Vodo navadno črpamo iz zemlje (kjer je talna voda) z ročno črpalko. Za večjo porabo vode pa bomo vsakekor uporabili elektromotorno črpalko, ki bodo hitro izpodrinile zastarele načine črpanja vode. Vodne črpalke bomo uporabljali tudi za škropljenje vrta in namakanje polj. Elektromotorna črpalka se uporabljajo še za razne druge tekočine (vino, mleko).

V jesenskih dnevih moramo včasih na hitro spraviti poljske pridelke v podstrešja; uporabili bomo električna dvigala. Na ta način bomo prihranili mnogo nepotrebnega dvigalja in prenašanja. Breme lahko prevajamo tudi z premično dvigalno napravo z brezkontaktnim trakom ter elektromotorskim pogonom (elektor). Vsaka večja kmetija mora imeti suha ter velika skladišča za žito, fižol itd. V mnogih vasesh so v zadnjih letih zgradili velike silose, ki lahko shranijo mnogo vagonov žita. Da pa očuvamo te dragocene pridelke, mora biti silos opremljen z električnimi napravami. Vsak žitni silos ima dva glavna dela

Ob polletnih počitnicah

Prva polovica šolskega leta je minila hitro, da skoraj sami ne vemo kdaj. Saj smo šele zapisali, da so se šolska vrata odprla, pa je že zaključeno prvo polletje. Gotovo smo zadnje tedne pouka z našim šolarjem in dijakom predelovali snov, ki mu je delala težave, da si je popravi slab red. Vzpodbujali smo ga in ga hrabrali, da se mu je vrnila samozavest, ki mu jo je vzel neuspeh pri tem ali onem predmetu. Če pa vendar ni šlo in je prinesel slab red, bomo z njim v počitnicah ravnali takole:

Prve dni počitnice ga niti ne spominjamo niti ne priganjamo k učenju, da se v vsestransko sprosti in spošuje. Po nekaj dneh pa naj vsak dan uro, dve — če gre zelo slabo, pa tudi več — ponavlja snov, ki mu dela največ težav. Pri tem bomo strogi in pravični, poskrbimo, da bo imel pri učenju

— silosne celice in transportne naprave; silosne celice so visoki, okrogli ali štirioglati jaški, ki so na spodnjem delu ožji, da se žito laže steka. Te celice zavzemajo večji del zgradbe ter se gojajo od podstrešja do pritličja. Na podstrešju je razdelilec in z njim dovajamo žito tistih celic, katero nameravamo polniti. Razdelilec je tako mehaniziran, da se dotok žita avtomatsko ustavi, ko je celica polna. Transportna oprema silosa ima različne naprave za prenos žita, elevatorje za dviganje do podstrešja ter že omenjene razdelilne naprave. V modernih silosih je tudi poseben prostor tako imenovani komandni prostor, kjer so postavljeni vsi merilni in registrirani instrumenti.

Danes uvajamo na kmetije tudi umetnega pastirja — električno ograjo, ki je zelo preprosta. Je iz navadne železne žice, ki je pritrjena na porcelanastih izolatorjih in naselektreni. Ko se žival približa ograji, preskoči električna iskra, žival dobi električni sunek. Ob trajnem dotikanju se sunki ponavljajo približno vsako sekundo ter vsaka žival zbeži od ograje. Ta električna ograja je zelo enostavna, da jo lahko kmet prenasa ter hitro postavi. S tem načinom ekonomično izkoristimo vso travo ne da bi jo žival povhodila, ker lahko ograjimo poljubno količino pašnika. Ograja na zmanjka paše se premesti kolikor na drugi prostor. Električno energijo uporabljamo v živinoreji še za gretje, pa tudi v perutinarstvu za valjenje piščancev.

Tako se sodobna elektrotehnika čedalje bolj uveljavlja v kmetijstvu, zvišuje produktivnost, kmetovalcu pa olajšuje delo in mu pomaga doseči čim večje uspehe.

mir in nadzirajmo, kaj in koliko se je naučil.

Mnogo prostega časa pa naj otrok porabi za čitanje; izbira mladinskih knjig je tolikšna, da ne bomo v zadregi, kaj naj mu damo za branje. Mimogrede tu in tam ponavljajmo s šolarjem pogovore in seštevane, sprašujmo ga predelano snov iz prirodoznanja, zemljepisa, naravnega pouka. Tako mu osvežimo znanje, hkrati pa ga navajamo, da odgovarja v celih stavkih in lepi slovenščini. Kajti učitelji najpogosteje tožijo prav zaradi teh dveh pomanjkljivosti osnovnošolskih otrok. Da pa bomo temu kos, bo treba pregledovati otrokove zvezke in šolske knjige — skratka, z njim se igrati.

V počitnicah navajajmo otroka, da bo precej risal, kajti pri risanju je vaja velikega pomena. Dosedelno zahtevajmo, da bodo njegovi izdelki čisti, skrbno izdelani in dogotovljeni. Tako bo postopoma prešel bitji površen, kar je več ali manj lastnost večine učencev.

Pa še nečesa ne pozabimo! Učitelstvo pogosto toži, da naš otroci ne znajo peti. Zakaj ne bi v počitnicah zapeli z njim tu in tam kakšno pesem, ga naučili narodne in partizanske pesmi, da ne bi šle v pozabljenje? Otroku pa bomo tako pomagali, da mu ta predmet ne bo kvaril ušesnega uspeha.

Ves čas počitnice pa imejmo pred očmi pomen teh dni: namenjeni so počitku. Po dveh tednih naj se otroci podajo zdravi, spošiti, polni lepih doživljenjskih spet v šolo, saj jih do konca šolskega leta čakajo mnogi napor, zahtevni dnevi.

Ne pozabite: vsak naročnik Dolenjskega lista je ZAVAROVANI!

Viktor Pirnat: Trubarjev pogled čez Gorjance

Z deželo onstran Gorjancev je Trubar najbrž navezal stike že v teku leta 1547, ko je kot zastopnik ljubljanskega kapitlja ziskoval v Sentjerneju na Dolenjskem. Poslan je bil tja, da uredi zavozeno župno gospodarstvo. Sentjernejski župnik je v onih časih razpogajal s tlačani, župnišče je bilo bolj podobno utrjenemu gradu kot hiši božjih služabnikov. Trubar, ki se ga je Ljubljana na ta način vsilila za nekaj časa hotela znebiti, pa se je doli bolj kot z vsem drugim pečal s svojimi reformacijskimi načrti. V Ljubljani je medtem počilo, pozaprilo so vse vidnejše luterance in tudi Trubarju je grozilo isto. Pravočasno posvarjen se je umaknil v Nemčijo. Sentjerneju pa je potem za dolga desetletja ostal pridevek Lutrska vas. Da ni ostel sam pri tem vesduku, so pčli dve uri proč, nekako sredi med Strugo in Otočcem, le na drugi strani Krke, nazval skupino hš Lutrskega sela. To ime nosi še danes. Zgodovinski spomin na 16. stoletje, ko je reformacija kumovala rojstvu slovenske narodne zavesti.

Dolenjec je bil, ki je zaničevano materino besedo dvignil na stopnjo ostalih kulturnih jezikov, dolenjsko narečje je doživelo čast postati osnova slovenskega knjižnega jezika.

Trubar pa se ni ustavil na mejah slovenskih dežel. Njegove reformacijske namere so segale daleč čez Gorjance in Kolpo. Do tega ga je ponajveč pripravil nekdanji koprski škof in kasnejši zagrizen luteran P. P. Vergerij. Moža sta se kasneje skler razšla, veta pa Vergerij priznava, da je opogumil že oklevajočega Trubarja k nadaljnemu književnemu delu in k uvedbi pripravljene latince v slovenske knjige namesto prvotne nerodne gotice. Dogovorila sta se o prevodu sv. pisma, ki bi bil razumljiv vsem Jugoslovancem. Manjka pa je potrebnih moči. Za delo sta se javila le dva duhovnika: Slovenec je umrl že na poti v Nemčijo, Hrvat pa se je z glagolsko biblijo že čez nekaj dni vrnil v Dalmacijo. Trubar le ni obupal, čeravno je bil navezan predvsem sam nase.

Protestantovska dela, v prvi vrsti Trubarjeva, je prevajal na hrvaščino istrski begunc Konzul. Tudi on je kasneje zelo rovaril proti Trubarju. V Urachu na Wirtemberkem je ustanovil Trubar slovensko-hrvaško tiskarno, ki je izdajala protestantovske knjige v cirilici in glagolici. Ko je zšla v težkoče, jo je 1561. leta rešil baron Ungnad, voditelj štajerskega protestantovskega plemstva, z ustanovitvijo biblijskega zavoda, ki ga je poveril Trubarjevemu vodstvu. Knjige so spet lahko nemoteno izhajale. Vsako je Trubar opremil s sočnim uvodom v nemškem jeziku, opisujoč tedanje kulturne in verske razmere med Hrvatmi. Ti uvodi so še danes kulturno zgodovinskega pomena. Po posredovanju slovenske knjige je protestantovska cirilska in glagolska literatura razveseljivo vzcvela. Jezik je zblizal naše protestante z vsemi narodi, ki govorijo isti ali vsaj zelo soroden jezik.

Zdravko Slamnik:

Na vasi

Drobne stopinje sneg je zamel, navček na gori mraku zapel.

H komu, o h komu pojdem v vas? Tiho umrla v snegu je gaz...

Odprl jim je pogled v slovenski svet.

V Belo krajino je reformacija segla tudi že v prvi polovici 16. stoletja. Glagoljaš Grgur Vlahović po rojstvu iz Ribnika na desnem bregu Kolpe nedaleč od Metlike, je deloval tam kot pridigar. Trubarjeve spise je znal skoraj docela na pamet.

Prav v času, ko se je tostran Gorjancev po slovenskih deželah pričel širiti protestantizem, so se po pustem gorskem svetu na jugovzhodnih obronkih Gorjancev in ob njihovem vznožju začeli naseljevati begunci iz tedanjih turških vilajetov Bosne, Hercegovine, Crne gore in Srbije. To je bil prosluli Zumberak, nova domovina uskoških beguncev, povečini pravoslavni. In mladooseljenci Zumberak je takoj pokazal dovzetnost za reformacijske nauke. Saj so kranjski deželni stanovil Trubarju zagotavljali, vabeč ga iz preganstva nazaj v domovino, da dobi v pomoč več uskoških duhovnov, ki bodo dobro obvladali pismeno hrvaščino.

Novemu verskemu pokretu v Beli Krajini sta se tedaj pridružila uskoška duhovnika Jovan Maleševac in kasneje Matija Popović. Oba je pridobil Trubar za pomočnika pri tiskanju glagolskih in cirilskih knjig. Ko se je po desetletnem bivanju na Kranjskem avgusta 1561 spet vrnil čez Tirolo v Tübingen in Urach, ju je vzel s seboj, kot tretjega na nekoga mladega muslimana, ki naj bi bil prevedel sv. pismo na turški jezik. Neizkušena v novem poslu se Uskoka nista obnesla ter sta se po dvasjetih tednih vrnila. Popovića je na poti doletela nasilna smrt, Maleševac pa je s protestantovskim sv. pismom odšel v Bosno, kjer je za njim izgnila vsaka sled. O muslimanu manjkajo vesti, je pa najbrž tudi odrekal, ker se je Trubar na bežnem obisku Ljubljane leta 1567 podal v Ribnico na Dolenjskem, kjer se je med drugim posvetoval tudi z nekimi muslimanskimi duhovnom, vojnim ujetnikom, o prevodu sv. pisma na turški jezik. Stike z ujetim Turki je iskal tedaj tudi v Ljubljani in to predvsem zaradi informacij o koranu, muslimanskem svetem pismu, ki jih je hotel priskrbeti nekemu nemškemu bogoslovcu.

Kot središče protestantovskega pokreta za deželo onstran Gorjancev je bila predvidena Metlika. Tam so nameravali postaviti luteransko tiskarno.

Prva letošnja nova podporni člana Prešernove družbe

Lojze Bukovec, gostilničar, in Franc Potočnik, odpravnik tanina, oba iz Semiča, sta pokazala razumevanje do ljudskih knjig in podprla Prešernovo družbo z zneskom 1000 dinarjev. Tov. Bukovec že več let zbira naročnike za Dolenjski list. Tudi letos je nabral že precej naročnin. Kdor se ni naročen, naj se čimprej oglasi pri tov. Bukovcu in naj pri njem naroči naš list, da bo deležen novoletnega nagradnega žrebanja. Vpiše vas tudi v članstvo Prešernove družbe. Pohitite, da ne boste zamudili. Belokranjc, zlasti v okolici Semiča, posnemajte gori imevanova podpornika. Gošev

Pionir iz Semiča nam piše

Rad bi vam napisal nekaj stavkov o delu pionirjev na naši vasi. Obiskujem tretji razred. Vsi smo člani PRK in smo v tednu Rdečega križa prodali največ značk. Pridno prebramo Pionirski list in Ciban. Meni nobeden ne uide, že dvakrat smo bili na športnem dnevu in sicer na Strekljencu in Smuku. Spremlja nas naša prijateljica Zogaz. Zelo smo bili veseli Dedka Mraza, da nam je prinesel razvedrilo. Tudi šola je malo prenovljena, Okna in stene so bile na novo prepleškane.

OKROGLE BODICASTE

»Pepeca, kdaj se dova pa vze, a?«

»Oh Miha, ne vem! TT piše, da nas obiskujejo Marsovci, pa bi le rada videla prej, kakšni so!«

»Kako pa kaj s tvojim možem?«

»Slabo, tako je že onemogel, da se več ne brani, če ga poljubim.«

»Zakaj pa svojega psa tako neusmiljeno prepaša?«

»Vrag mi je strgal položnico, da sem družstvu za varstvo živali plačal članarino.«

»Zrezkov je že zmanjkalo, toda imate srečo, da je gost pri sedenji mizi tegale poslal nazaj v kuhinjo!«

»Gozdar: »Ali je res, da ste namesto zajca ustrelili kravo?«

»Profesor: »Bedarija. Kaj ne vidite, da je moja lovska torba prazna!«

»Ježar: »Hej, kaj si zopet tukaj?«

»Jetrnik: »Da! Zdravniki mi je ukazal spremembo zraka in dijeto, pa sem prišel za pol leta k vam.«

»Tvoj mož te ima jako rad, res, jako rad, včeraj mi je rekel, da si pravi angel.«

»Hinavec grdi... to le pravi,

Martin Krpan

Močilar mi je časi kaj razkladal od nekdanjih časov, kako so ljudje živeli in kako so imeli to in to reč med sabo. Enkrat v nedeljo popoldne mi je v lipovi senci na klopi pravil naslednjo povest:

V Notranjem stoji vas, Vrh po imenu. V tej vasi je živel v starih časih Krpan, močan in silen človek. Bil je neki tolik, da ga ni kmalu takega. Dela mu ni bilo mar; ampak nosil je od morja na svoji kobilici angleško sol, kar je bilo pa že tisti-krat ostro prepovedano. Pazili so ga mejači, da bi ga kje nehotoma zalezli; poštenega boja ž njim so se bali tako kakor pozneje Štampiharja. Krpan se je pa vedno umikal in gledal, da mu niso mogli do živoga.

Bilo je pozimi in sneg je ležal krog in krog. Držala je samo ozka gaz, ljudem dovoljna, od vasi do vasi, ker takrat še ni bilo tako cest kakor danes. V naših časih je to vse drugače seveda, saj imamo, hvala Bogu, cesto do vsakega zelnika. Nesel je Krpan po ozki gazi na svoji kobilici nekoliko stotov soli; kar mu naproti prižvenketa lep voz; na vozu je pa sedel cesar Janez, ki se je ravno peljal v Trst. Krpan je bil kmečki človek, zato ga tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se;

še odkriti se ni utegnil, temveč prime brž kobilico in tovor z njo pa jo prenese v stran, da bi je voz ne podr. Menite, da je Krpana to kaj mudilo ka-li? Bilo mu je, kakor komu drugemu stol prestaviti.

Cesar, to videvši, veli kočijažu, da naj konje ustavi. Ko se to zgodi, vpraša silnega moža: »Kdo pa si ti?«

Ta mu dá odgovor: »Krpan mi pravijo; doma sem pa z Vrha od Svete Trojice, dve uri hodá od tukaj.«

»I kaj pa nosiš v tovoru?« cesar dalje vpraša. Krpan se naglo izmislil in reče: »I kaj? Kresilno gobo pa nekaj brusov sem naložil, gospod!«

Na to se cesar začudi in pravi: »Ako so brus, pokáj so pa v vrečah?«

Krpan se ne umišlja dolgo, ampak urno odgovori, kakor vsak človek, ki ve, kaj pravi: »Bojim se, da bi od mraza ne razpokali; zato sem jih v slamo zavil in v vrečo potisnil.«

Cesar, ki mu je bil menda silni možak več, dalje pravi: »Anti veš, kako se taki reči streže. Kaj pa, da si konjiča tako lahko prestaviš? Res nima dosti mesa, pa ima vsaj kosti.«

Krpan se malo zareži in pravi: »Vem, da imajo vaši konji več mesa; pa vendar ne dam svoje kobilice za vse štiri, ki so tukaj napreženi. Kar se pa tiče prestavljanja, gospod, upam si nesti dve taki kobilici dve uri hodá in tudi še delj, če je treba.«

Cesar si misli: To velja, da bi se zapomnilo — in veli pognati,

Minilo je potem leto in nekateri dan. Krpan je pa zmerom tovoril po hribih in dolinah. Kar se pripeti, da pride na Dunaj strašen velikan, Brdavs po imenu. Ta je vabil, kakor nekdanji Pegam, vse junake našega cesarstva v boj. Ali cesar pa tudi ni imel tako boječih ljudi, da bi dejal: nihče si ni upal nadenj; toda kdor se je skušil ž njim, gotovo je bil zmagal. Velikan pa ni bil mož usmiljenega srca; ampak vsakega je umoril, kogar je obvladal. To je cesarju začelo iti po glavi: »Lejte si no! Kaj bo, kaj bo, če se Brdavs ne kroti? Usmrtil mi je že vsa največjo gospódo! Presneto reč vendar, da mu nihče ne more biti kos!« Tako je cesar toževal, kočijaž ga je pa slišal. Pristopi tedaj z veliko ponižnostjo, kakor gre pred tolikim gospodom, in pravi: »Cesaróst, ali več ne morete pámetovati, kaj se je zgodilo predlansko zimo blizu Trsta?«

Cesar vpraša nekoliko nevoljen: »Kaj neki?«

Kočijaž odgovori: »Tisti Krpan, ki je tovoril s kresilno gobo in brusih, ne veste, kako je kobilico v sneg prestavil, kakor bi nesel skledo na mizo? Če ne bo Krpan Brdavs premogel, drugi tudi ne, tako vam povem.«

»Saj res,« pravi cesar, »prečec se mora ponj poslati.«

Poslali so veliko, lepo kočijo po Krpana. Ta je bil ravno tačas natovoril nekoliko soli pred svojo kočjo; mejači so bili pa vse čisto ovédeli, da se zopet napravlja po kupčiji, Pridejo tedaj nadenj ter se

ga lotijo; bilo jih je petnajst. Ali on se jih ni ustrašil; pisano je pogledal in prijel prvega in druge ž njim omlatil, da so vsi podplate pokazali. Ravno se je to vršilo, kar se v četver pripelja nova, lepa kočija. Iz nje stopi cesarski sel, ki je vse videl, kar se je godilo, in naglo reče: »Zdaj pa je vem, da sem prav pogodil. Ti si Krpan z Vrha od Svete Trojice, kajne?«

»Krpan sem,« pravi ta; »z Vrha tudi, od Svete Trojice tudi. Ali kaj pa bi radi? Če mislite zavoljo soli kaj, svétujem, da mirujete; petnajst jih je bilo, pa se jih nisem bal, hvala Bogu; samo enega se tudi ne bom.«

Sel pa, ki gotovo ni vedel, zakaj se méni od soli, reče na to: »Le urno zapri kobilo v konjak, pa se hitro praznje obleci, pojdeva na Dunaj do cesarja.«

Krpan ga nevrno pogleda in odgovori: »Kdor če iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj, to sem slišal od starih ljudi; jaz ga pa menim s sabo nositi, koder bom tovoril in dokler bom tovoril.«

Služabnik mu pravi: »Nikar ti ne misli, da šale uganjam.«

»Saj bi tudi ne bilo zdravo,« reče Krpan.

Na to zopet govori sel: »Kar sem ti povedal, vse je res. Ali več ne veš, kako si bil umaknil predlansko zimo kobilico kočiji s pota? Oni gospod na vozu je bil cesar, pa nihče drug, več.«